

PRZEGLĄD CZASOPISM

Liturgia Sacra 21 (2015), nr 2, s. 511–519

EPHEMERIDES LITURGICAE 128 (2014), NR 1–2

„Ephemerides Liturgicae” to międzynarodowy kwartalnik poświęcony studiom i badaniom liturgicznym, który od 1883 r. prowadzą włoscy księża misjonarze (CM). Wydawany jest w Rzymie przez *Centro Liturgico Vincenziano*. 2014 był 128 rokiem ukazywania się tego naukowego periodyku.

Numer 1 (styczeń – marzec 2014 r.) zawiera cztery artykuły. Juan Manuel Sierra Lopez w artykule pt. *A los 50 anos de la «Sacrosanctum Concilium» : dimension pastoral de la liturgia renovada* („50 lat od *Sacrosanctum Concilium*: wymiar pastoralny odnowionej liturgii”, s. 3–17) próbuje dokonać bilansu odnowy liturgii rozpoczętej 50 lat temu przez Konstytucję o liturgii z duszpasterskiego punktu widzenia. Duszpasterska troska *Sacrosanctum Concilium* wyraziła się w zwróceniu szczególnej uwagi na doprowadzeniu wiernych do ich odpowiedniego udziału w liturgii, aby mogli świadomie przeżywać ją jako uwielbienie Boga i własne uświęcenie. Zakładało to podanie szeregu wymagań dotyczących sposobu wykonania akcji liturgicznej, które Konstytucja poleciła zastosować do poszczególnych sakramentów, roku liturgicznego i muzyki sakralnej. Omawiając te dane Konstytucji, autor dokonuje następnie oceny ich realizacji w praktyce, wyliczając pozytywne i negatywne skutki reformy liturgicznej w duszpasterstwie. Stwierdza, że po 50 latach wiele spośród wskazań i postulatów KL nadal okazuje się aktualnymi i potrzebnymi, powinny być treścią formacji duszpasterzy i wiernych oraz przedmiotem stale odnawianego wysiłku duszpasterskiego.

Następny artykuł, autorstwa Philippe Beitia, to obszerne badanie źródeł liturgii obrządku hiszpańsko-mozarabskiego pt. *Les «inlaciones» Liber missarum de Tolède*

pour le temps de Pâques, les «missae quotidianae» et les formulares «in dominico de quotidiano» : textes et théologie („Prefacje — *inlaciones* — Mszału z Toledo z okresu wielkanocnego, «msze codzienne» i formularze niedziel zwykłych”, s. 18–47). Autor studiuje różne prefacje (*inlaciones*) okresu wielkanocnego i zwykłego zawarte w *Liber missarum* starożytnej liturgii obrządku mozarabskiego z Toledo, analizując ich treść pod względem teologicznym. Tematyka prefacji wielkanocnych koncentruje się na dziele odkupienia dokonany przez Chrystusa, które obejmuje zwycięską walkę ze śmiercią i szatanem na krzyżu, zstąpienie do otchłani, zmartwychwstanie i popaschalne spotkania z uczniami. *Inlaciones* okresu zwykłego podejmują temat stworzenia i jego odnowienia (restauracji) przez dzieło zbawcze Chrystusa.

Giordano Monzio Compagnoni konfrontuje problem tłumaczeń wyrażenia *pro vobis et pro multis* w artykule *La formula „pro vobis et pro multis”: note sull'origine e considerazioni sulla traduzione* („Formuła *pro vobis et pro multis*: uwagi o pochodzeniu i spostrzeżenia o tłumaczeniu”, s. 48–103). W artykule znajdziemy przegląd zasad tłumaczeń tekstów liturgicznych wskazanych przez Benedykta XVI i zawartych w posoborowych dokumentach normujących tego rodzaju tłumaczenia. Przypomniany zostaje także proces powstawania nowych modlitw eucharystycznych. W tym świetle autor bada rozwiązania przyjęte przez *Coetus X* w redakcji formuły nad chlebem i winem, proponując na koniec nową jej redakcję, zgodną ze świadectwami biblijnymi i liturgicznymi: „wylana za was i za wielu (innych)”: *versato per voi e per molti (altri) – for many (others) – pour beaucoup (d'autres) – für viele (andere)*.

Ostatni artykuł to prezentacja dziewięciu najnowszych publikacji książkowych prestiżowej serii, prowadzonej od 1890 r. przez *The Henry Bradshaw Society (for the Editing of Rare Liturgical Texts)*, której dokonał Anthony Ward SM (*The Publications of the Henry Bradshaw Society: The volumes 111–120 [1996–2008]*, s. 104–127).

Na drugi numer „*Ephemerides Liturgicae*” z 2014 r. składają się cztery artykuły, nota biograficzna i recenzje dwóch pozycji książkowych. W pierwszym artykule Maurizio Barba przedstawia nowe wydanie (*editio typica altera*) „*Martyrologium rzymskiego*” z 2004 r., które uzupełniło wydanie tejże książki z 2001 r. (*L'eucologia dell'editio typica altera del „Martyrologium Romanum”*, s. 129–152). Autor dokonuje treściowej analizy 36 oracji z nowego martyrologium. Wyphywają z niej interesujące refleksje o charakterze teologiczno-liturgicznym na temat świętości, kultu świętych i pewne wnioski pastoralne. Euchologie potwierdzają przywrócenie chrystopologicznego kierunku kultu świętych, wyznaczonego przez Sobór Watykański II. Zachowana zostaje równocześnie funkcja pośrednictwa świętych, która pozwala uwypuklić związek świętego ze zgromadzeniem celebrującym jego wspomnienie. Pośrednictwo z kolei powiązane jest ściśle z ukazywaniem świętych jako przykładu życia chrześcijańskiego. Autor udowadnia, że powrót do starożytnych źródeł euchologii daje współczesnym chrześcijanom możliwość modlitwy tekstami doskonale wyrażającymi *sensus fidei* Kościoła.

Philippe Bettia oferuje obszerne studium historyczno-liturgiczne święta Matki Bożej z Karmelu (16 lipca), obejmujące okres od Soboru Trydenckiego aż do czasów dzisiejszych (*L'Evolution de la fête de Notre Dame du Mont-Carmel de la réforme liturgique du Concile de Trente à celle de Vatican II: histoire et théologie*, s. 153–217). Święto Matki Bożej z Góry Karmel celebrowane z zapalem przez zakon karmelitański stało się bardzo popularne w wielu krajach. Teksty liturgiczne święta prezentują wielką różnorodność, przywołując zarówno obietnice Matki Bożej związane z Jej objawieniem, jak i bogactwo maryjnej duchowości rozwijanej przez obydwie gałęzie karmelitańskie.

Następny artykuł, autorstwa Giuseppe Midili pt. „*La pastorale è giustificazione ultima della liturgia*”. Il contributo di Salvatore Marsili („*Duszpasterstwo jest ostatecznym usprawiedliwieniem liturgi*. Wkład Salvatore Marsili”, s. 218–237), omawia wkład wybitnego liturgisty włoskiego Salvatore Marsili w rozwój posoborowej, duszpasterskiej koncepcji teologii liturgii. Marsili, słusznie uważany za teologa liturgii, dokonuje w swojej refleksji doskonałej syntezy jej wymiaru teologicznego i pastoralnego. Podkreśla mocno pastoralne motywacje soborowej reformy liturgii. Sama liturgia jest duszpasterska już ze swej natury, dlatego skuteczne duszpasterstwo wiernych powinno być liturgiczne. Liturgia ma zbliżyć wiernych do źródeł misterium Chrystusa i Kościoła. W tym celu niezbędna jest liturgiczna formacja wiernych: powinni być stopniowo prowadzeni do coraz głębszego przeżywania i doświadczenia misterium Kościoła. S. Marsili uważa, że sama liturgia ma się stać teologiczno-eklezyjalnym wykładem, który włączy nasze życie w misterium Chrystusa. To, według benedyktyńskiego teologa, jedno z najważniejszych założeń reformy liturgii. Nie tylko duszpasterstwa, ale chrześcijaństwa nie można zrozumieć bez liturgii, która realizuje w czasie nasz kontakt z wiecznym kapłaństwem Chrystusa. Marsili podkreśla, że tylko pogłębione studium teologiczne liturgii może stworzyć solidną bazę dla duszpasterstwa liturgicznego.

K. Simič w swoim artykule pt. „*Senseless and old*”. *A note on the „nacheleben” of Kassia’s poetry* („*Bezsensowne i stare... Uwagi o poezji liturgicznej Kasji*” s. 238–248) rzuca nowe światło na *tetraodion* (składający się z czterech pieśni hymn na Wielką Sobotę) bizantyjskiej poetki Kasji z początku IX w. Według uznawanej dotychczas opinii ten hymn autorstwa Kasji — jedynej kobiety, której twórczość znalazła miejsce w tekstach liturgii bizantyjskiej — został usunięty już za czasów imperatora Leona VI (886–912). Tymczasem Simič wykazuje, że pierwsza oda (pieśń) hymnu była w użyciu aż do pierwszej połowy XIV w. w obrządku bizantyjsko-słowiańskim. Obecność tej pieśni hymnu Kasji w tradycji liturgicznej Słowian potwierdzają następujące źródła: *Tropologion* palestyński z IX w., *Typikon* Aleksego Studyty z XI w. (zachowany tylko w przekładach słowiańskich pochodzących z Rusi Kijowskiej) oraz manuskrypt pochodzenia macedońskiego z biblioteki Chorwackiej Akademii Nauk z 1328 r.

Anthony Ward jest autorem noty biograficznej poświęconej znanemu historykowi, jakim był Leonard Eugene Boyle OP (1923–1999), pochodzący z Irlandii.

Wykładowca rzymskich uniwersytetów *Angelicum* i *Lateranum*, w 1984 r. został prefektem Biblioteki Watykańskiej. Wśród jego zainteresowań naukowych ważne miejsce zajmowała liturgia, zwłaszcza kult świętych (irlandzkich) i wczesna historia liturgii dominikańskiej. Wymiernym owocem poszukiwań w tym zakresie było m.in. opracowanie około 180 haseł encyklopedii *Bibliotheca Sanctorum*.

Drugi numer „Ephemerides Liturgicae” z tego roku zamykają recenzje dwóch książek. Pierwsza książka, recenzowana przez F. Manziego, to rodzaj teologiczno-historycznego wstępu do listów św. Pawła, którego autorem jest Antonio Pita (A. Pita, *L'evangelo di Paolo. Introduzione Alle lettere autoriali*, Leumann, Torino 2013, ss. 365). Drugą książką, którą prezentuje M. Barba, jest, zrealizowane przez liturgiczne wydawnictwo włoskich księży misjonarzy (CM) nowe wydanie znakomitej syntezy Vincenzo Raffa (1919–2003), poświęconej celebracji eucharystycznej z punktu widzenia historycznego, teologicznego, duszpasterskiego (V. Raffa, *Liturgia eucaristica. Mistagogia della Messa: dalla storia e dalla teologia alla pastorale prawica. Nova edizione ampiamente riveduta e aggiornata secondo l'editipica tertio del Missale Romano*, Roma 2003, Biblioteca EL, Subsidia 100, ss. 1308).

Ks. Przemysław Nowakowski CM